

(υπόδειγμα ερωτήσεων αξιολόγησης)

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης «Η Βλαχοπούλα» (αποσπάσματα)

[Περιληπτική απόδοση: Η ηρωίδα του κειμένου, η Φλώρα, από τα 8 της χρόνια, μόλις έχασε τον πατέρα της, στάλθηκε απ' τον μεγαλύτερο αδελφό της ως ψυχοπαίδι (ως υπηρέτρια) στο σπίτι ενός πλούσιου Αθηναίου. Με την οικογένεια εκείνου θα μεγαλώσει και θα περνά καλά υπό την ευνοϊκή επίβλεψη της συζύγου του. Ωστόσο, μόλις πέθανε η γυναίκα του, εκείνος άρχισε να στρέφει το ερωτικό του ενδιαφέρον στην δεκαεπτάχρονη πλέον Φλώρα. Η έντονη άρνηση της κοπέλας ν' ανταποκριθεί θα κάμψει τις διαθέσεις του, εωσώτου νιώθοντας ζήλεια για τη συμπάθεια που αναπτύσσεται ανάμεσα στη Φλώρα και τον Ζήσο, έναν στρατιώτη που έχει κληθεί ως υπηρέτης στο γειτονικό σπίτι ενός λοχαγού, θα εντείνει εκ νέου το πάθος του αφεντικού της και θα επιχειρήσει να την βιάσει. Η Φλώρα θα αντισταθεί επιτυχώς, χτυπώντας τον, και θα εγκαταλείψει το σπίτι του. Σύντομα, μάλιστα, θα επιστρέψει στο χωριό της, όπου η γραία Σιδερή, η μητέρα της, χωρίς να το γνωρίζει η Φλώρα, θα προσπαθεί να της βρει σύζυγο ανάμεσα στους γιους του γέρο-Σαράντου, τον Στάμο και τον Ζήσο.

Η αιφνίδια αποχώρηση της Φλώρας από το σπίτι που δούλευε για χρόνια έχει δώσει λαβή για αρνητικές εις βάρος της φήμες, που απειλούν την τιμή και την αξιοπρέπειά της, και άρα τη δυνατότητά της να βρει σύζυγο και ν' αποκατασταθεί. Εντούτοις, κατά τρόπο σωτήριο για τη Φλώρα, ο Ζήσος που την έχει ήδη ερωτευθεί από την περίοδο που εργάζονταν σε γειτονικά σπίτια, δεν θα πιστέψει στα κακόβουλα σχόλια και θα θελήσει να την παντρευτεί.]

-Θα πανδρευθήτε, παιδιά, ή να πανδρευτώ;

Τοιαύτην πινά νουθεσίαν μετ' απειλής απηύθυνεν επανειλημμένως εις τους υιούς του ο γερο-Σαράντος, πάρεδρος του ωραίου και μαγευτικού χωριού, γέρων εξηνταπέντε ετών, με κόκκινα μάγουλα και με σιδηράν υγείαν. Και ήτο ικανός, αν δεν τον ήκουαν, να το κάμει. Εις τας χωρικές οικίας, βλέπεις, η γυνή δεν χρησιμεύει μόνον ως γυνή, ως οικοκυρά και ως μήτηρ, αλλ' ο προορισμός της ευρύνεται όσον είναι ευρύς ο ορίζων του δροσερού χωριού, κειμένου εις το κέντρον γοητευτικού οροπεδίου ανάμεσα εις τέσσαρας εξεχούσας ράχεις, όπου ευωδιάζει ο θύμος, η φασκομηλιά και το ύσσωπον, και όπου τα πεύκα, ως χειροκρατούμενα παιδία, σείονται όλα ομού με μίαν ομοιόμορφον κίνησιν από την αυτήν ριπήν του βορρά, του καταφερομένου από του ύψους της επιβλητικής Πεντέλης. Εκεί η γυνή τρέχει κατόπιν του ανδρός εις το χωράφι, τον βοηθεί εις όλας τας εργασίας, με την αριστεράν κρατούσα εις την αγκάλην το τελευταίον της τρίμηνον νεογνόν, με την δεξιάν συλλέγουσα χόρτα διά την προβατίνην ή λάχανα διά το εσπερινόν δείπνον, και πολλάκις αποκοιμίζουσα το βρέφος επί της χλόης, υπό την αμυγδαλέαν ανθούσαν ή υπό την μηλέαν φυλλορροούσαν, ασχολείται αυτή να βοτανίζει, να σκαλίζει ή και να σκάπτει ενίοτε. Χωρική δε οικία χωρίς γυναίκα θα ήτο ως ερημία χωρίς όασιν.

Ήκουαν την νουθεσίαν του γέροντος ο Στάμος και ο Ζήσος, οι δύο αδελφοί, και δεν επίστευον ότι ήτο ικανός να πραγματοποιήσει την απειλήν του, και ανέβαλλον από ημέρας εις ημέραν την περί γάμου σκέψιν. Αλλ' ο Ζήσος, ο νεώτερος, εκλήθη κατά το έτος εκείνο να υπηρετήσει εις τον στρατόν, ο δε Στάμος, μένων εις το χωρίον και γεωργών, υπέσχετο εις τον πατέρα του ότι, άμα αφεθεί ο Ζήσος και επιστρέψει, τότε αυτός θα υπανδρευθεί. Αλλ' ένεκα της απουσίας του Ζήσου η μοναξιά της οικίας εφαινετο μεγαλυτέρα και η ανάγκη του βοηθού ήτο μάλλον επαισθητή. Κατά δε την Μεγάλην Εβδομάδα, ότε λαβών άδειαν απουσίας ο Ζήσος, ήλθε να τους ιδεί, παραδόξως ο γέρον είχε παύσει να ομιλεί περί γάμου εις τον Στάμον.

Ο Στάμος εικοσιτετράτης, ήτο υψηλός, ευτραφής, αφρόξανθος την τρίχα, ήσυχος, απονήρευτος, με άοριστον βλέμμα και με άχρουν του προσώπου την έκφρασιν. Ο Ζήσος εικοσιδιέτης, ήτο ολίγον τι βραχύτερος το ανάστημα, λιγνός, με καστανήν κόμην, πονηρός το βλέμμα, γοργός κι ευκίνητος. Την εσπέραν της Μεγάλης Πέμπτης, τρεις ημέρας μετά την άφιξιν του Ζήσου ελθόντος επ' αδεία, είχαν καθίσει περί την τράπεζάν των, σταυροπόδι κι οι τρεις επί του εδάφους της καλύβης, του αμαυρού και μη επιχρισθέντος πλέον με ασβέστην από του θανάτου της γρια-Σαράνταινας (ήτον καλή νοικοκυρά και προκομμένη πολύ, η μακαρίτισσα, Θεός σχωρέσ' την!) και συνωμίζουν περί των αγρών των, περί των τελευταίων βροχών, προμηνυουσών ευφορίαν κατά το έτος εκείνο.

Αίφνης εισέρχεται η γραία Σιδερή, χωρική χήρα, με δύο υιούς εγγάμους, οίτινες την είχαν αφήσει εις την τύχην της, και με κόρην άγαμον, και καλησπερίζει τους τρεις άνδρας. Ο γέρον πάρεδρος της έδειξε σκαμνίον να καθίσει, και η γραία, εξηκοντούτις, εύρωστος, με κολπούμενα στήθη, διατηρούσα ίχνη καλλονής, ήρχισε, θαρρετή, να ομιλεί ελληνοαλβανιστί προς τον μπαρμπα-Σαράντην.

Η Φλώρα της, έχει μέινει ορφανή εις ηλικίαν οκτώ ετών, και ο μεγάλος ο γιος της, διά να την ξεφορτωθεί, χωρίς να ερωτήσει την μητέρα του, την έδωκεν ως ψυχοπαίδα, τάχα, πράγματι ως δούλαν εις ένα σπίτι, μέσα εις τας Αθήνας. Εκεί επολιτίσθη και άλλαξε την φορεσιά της (ντηοί φορεσιές) κι εξέχασε να ομιλεί αλμπιρίσπι, κι έμαθε να ομιλεί σκληρίσπι*. Εις τα χέρια εκείνης της οικογενείας, εμεγάλωσε, κι έγινε δεκαεπτά χρονών, και τότε απέθανεν η κυρά της. Σαν απέθανεν η κυρά της, και είχε μεγαλώσει κι αυτή, δεν ημπορούσε «να κάμει χωριό» με τον αφέντη της, γιατί δεν ήτον, αν και με κατάλαβες, από 'κείνες που ξέρεις (αγιό σ' ίστέν νκάτο τσεντή)** κι έτσι ένα πρωί, σηκώνεται και παίρνει τα ρουχαλάκια της, και φεύγει. Της είπαν να πάει σ' ένα άλλο σπίτι τίμιο, να υπηρετεί, μα αυτή δεν έστρεξε, κι έβαλε τα πράγματά της μέσα εις το πρώτο κάρο, που έφευγε για τα Μεσόγεια, εμβήκε κι αυτή μέσα, κι επήγε στο Χαλάνδρι, που ήτον πανδρεμένος ο μικρότερος αδελφός της, ο άλλος, όχι εκείνος που την έβαλε ψυχοπαίδα στ' Αθηναίικο σπίτι. ... Τώρα, σαν επήγε η Φλώρα στο Χαλάνδρι, έμεινε στο σπίτι του αδερφού της δυο-τρεις βδομάδες, ως που τα χάλασαν με τη νύφη της – νύφη κι ανδραδέλφη δεν κάνουν, βλέπεις, σ' ένα σπίτι – κι έτσι η Φλώρα εσηκώθη, κι επήρε τα ρουχαλάκια της, και τα εφόρτωσε σ' ένα κάρο, κι ανέβηκε κι αυτή απάνου στο κάρο, κι ήρθε στο χωριό, στη μητέρα της. Είναι τρεις βδομάδες που ήρθε, μα κρύβεται μες στο σπιτάκι, και κανείς δεν την είδε. Μόνον μια φορά την είχε καταφέρει, εψές, να βγει να πάρει λίγο τον αέρα της, και την έστειλε ν' αλλάξει την προβατίνα, που την είχε δεμένη έξω στο χωράφι.

«Είναι μια κοπέλα ως κει επάνου, (νι βαζ εγγλιάτ ιστ ελάρτ)*** και δε θα την αφήσει με τις φούστες, που φορεί. Θα την φορέσει “τσεμπέρ ε ποδέ έδε γγούνε εδέ κεμίσι νε κεντήμ εδέ πεσκούλια”****. Έχει αυτή μπόλιες να της φορέσει. Είναι απ' τα μικρά της χρόνια δουλευτάρισσα, και γλήγορα πάλι θα συνηθίσει στα όξου. Ο μεγάλος ο γιος της εδέχθηκε να της δώσει τρία στρέμματα χωράφι και δυο προβατίνες, και τον άλλον τον μικρό, αυτή, η γρια Σιδερή, θα τον καταφέρει να της δώσει κάτι τι, της Φλώρας, για να την πανδρέψουνε. Ο άνδρας της ο συχωρεμένος (τον θυμάται καλά ο κυρ Σαράντης) δεν ήτον ζευγολάτης σαν τους γιους του, ήτον Βλάχος, τσοπάνης στο βουνό, και της βρίσκονται ακόμη κάτι φλωριά για να στολίσει την ποδιά της Φλώρας. Κάνει να της δίνει κι ο αφεντικός της, στην Αθήνα, απάνου από πεντακόσιες δραχμές για τους μισθούς της, και στο δικαστήριο,

αν χρειασθεί, θα πάνε για να βρουν το δίκιο τους. Πιστεύει πως η Φλώρα της θα γίνει καλή νοικοκυρά, γιατί εφύλαξε την τιμή της, και κοντά στις δουλειές του χωραφιού, έμαθε, μες στην Αθήνα, και τις δουλειές του σπιτιού καλύτερ' από κάθε μία. Αυτά είχε να πει.»

Ο γερο-Σαράντης ήκουσε ψυχρώς την εξήγησιν ταύτην της γραίας Σιδερής, εις το τέλος της οποίας, υπεννοείτο πρότασις περί γάμου. Ο Στάμος ήκουε σχεδόν αλλόφρων, ως να μη ενόει τι ήθελε να είπει η γραία χωρική. Μόνος ο Ζήσος ήκουσε μετά προσοχής, κι έδειξε τινα συγκίνησιν όταν ήκουσε το όνομα της ηρωίδος, και τον υπαινιγμόν, ον έκαμεν η γραία ομιλούσα περί της φυγής της κόρης της εκ της αθηναϊκής οικίας, μετά τον θάνατον της κυρίας της.

Εις την πρότασιν απήντησεν ο γέρων πάρεδρος δι' αοριστιών και δι' αναβολών, λέγων ότι δεν έκαμεν ακόμη σκέψιν με τους υιούς του περί γάμου (ενταύθα ο Ζήσος εστράφη κι εκοίταξεν επιτιμητικώς τον πατέρα του) ότι τα παιδιά του είν' ελεύθερα να νυμφευθώσιν ή όχι και ότι έχουν καιρόν. Η γραία Σιδερή εξήλθε με μαραμμένον το ήθος.

Μόλις εκρύβη αύτη κάμφασα την προς τα δεξιά πρώτην γωνίαν, και όπισθεν του φράκτου αριστερόθεν, ενώ ενύκτωνεν ήδη, εξήλθεν η γειτόνισσα η Γιωργούλα. Αύτη είχεν ιδεί την γραίαν εισερχομένην εις τον οικίσκον του μπαρμπα-Σαράντου, και οκλάζουσα όπισθεν του φράκτου, επαραμόνευεν εκεί εις το προαύλιον. Ίσως να ηκροάτο, τι έλεγεν μέσα εις την καλύβην.

Εισήλθεν εξυπόλυτη, με την μπόλιαν της ανεμίζουσαν, ορμητική, ως άελλα, και ευθύς μετά την καλησπέραν, ήρχισε, χωρίς να παίρνει ανασασμόν, να λέγει:

- Τι σας είπ' αυτή; Μην ήρθε να σας φορτώσει την τσούπα της; Τα μάτια σου

τέσσερα, Στάμο! Την ξέρετε τι παστρικά είναι η κόρη της; Η πομπωμένη, που κυλιότανε τόσα χρόνια στα ξένα σπίτια, μες στην Αθήνα, και ποιος ξέρει τι μπομπές, τι ρεζιλίκια έπαθε, που την έκαναν και την έδειχναν τ' αφεντικά της ως που την έδιωξαν απ' το σπίτι (ποιος ξέρει αν δεν την έπασαν κλέφτρα;) και τώρα θέλει να μας κάμει την τίμια, να νοικοκυρευτεί, κιάλας! Το νου σου, Στάμο! Κοίταξε, μη σε καταφέρουν και σου τήνε φορτώσουνε! Δεν έχουμε τάχα κορίτσια να σου δώσουμε, κι είναι καμμιά ανάγκη να ξεπέσεις σ' αυτή; Να σε ιδώ, Στάμο!

Αυτά και πολλά άλλα είπε μετά βίας και ορμής παραφόρου η Γιωργούλα, ως να επήδων αι λέξεις συνωθούμεναι και διαγκωνιζόμεναι από το στόμα της. Ο γέρων πάρεδρος έκαμεν νεύματα απελπιστικά, μη δυνάμενος ν' ανακόψει τον χείμαρρον των λόγων της, θέλων να βεβαιώσει ότι η γραία Σιδερή ουδέν τοιούτον επρότεινε, και μη ευρίσκων σπιγμήν διά να το παρενείρει. Τέλος ο ρους των λόγων έγινε βραδύτερος, και ο γέρων επρόφθασε να είπει:

- Δεν είναι τίποτε, κυρα-Γιωργούλα, ησύχασε. Ξέρω εγώ τι θα κάμω.

- Αν ήτον καθαρή, επανέλαβε με νέαν ορμήν η Γιωργούλα, χωρίς να δώσει προσοχήν εις την διακοπήν του γερο-Σαράντου, έπρεπε να βγαίνει στον κόσμον να τήνε βλέπουνε. Γιατί κρύβεται, και δε βγαίνει από το σπίτι, και ψυχή δεν την είδε, που έχει ένα μήνα στο χωριό; Άνθρωπος που έχει καθαρό αυτό (τύψασα το μέτωπον) δε φοβάται, δεν κρύβεται. Έχει μπομπές καμωμένες, και για δαύτο κρύβεται και δε βγαίνει στον κόσμο.

Επρόσθεσε πολλά άλλα η Γιωργούλα και είτα, μ' ελαφρόν βήμα, τρέχουσα, ξυπόλυτη, με την ποδιάν ανεμίζουσαν, εξήλθεν ειπούσα: «έχω τις αυγοκουλούρες φουρνισμένες, και πάω να ξεφουρνίσω. Να με συμπαθάτε για το θάρρος!»

Μετά το δείπνον εξήλθεν ο Ζήσος και μετέβη εις το μαγαζέιον του χωριού, όπου εντάμωσε δύο ή τρεις φίλους του, κι εξετάσας αυτούς μ' επιτήδειον τρόπον, έμαθε διατί η Γιωργούλα ωμίλει με τόσον θάρρος εις τον πατέρα του, και διατί ο γέρων έπαυσε να κάμνει λόγον εις τον Στάμον περί γάμου. Η Γιωργούλα είχε μίαν αδελφήν χήραν, ήπς, μετά τον θάνατον του συζύγου της, επισυμβάντα προ ολίγων μηνών, ήλθε και κατώκησεν εις το χωρίον της

γεννήσεώς της, πλησίον της αδελφής της. Την χήραν ταύτην αδελφήν, μεσόκοπην, καλοκαμωμένην, επροξένευσεν η Γιωργούλα εις τον μπαρμπα-Σαράντον τον ίδιον. Και εις τον γέροντα φαίνεται ότι δεν απήρεσκον αι προτάσεις. Η Γιωργούλα ευλόγως εσκέπτετο, ότι εν όσω έμενον άγαμοι οι δύο νέοι, ευκολώτερον θα ήτο να καταφέρει τον γέροντα να νυμφευθεί αυτός. Και διά τούτο αντέπραπτεν εις πάσαν πρότασιν γινομένην διά τον Στάμιον, κι έτρεχε να «βάλει μαναφούκια», οσάκις προξενιά τις διά τον νέον επαρουσιάζετο.

Ο Στάμιος, καίτοι μένων διαρκώς εις το χωρίον, εφάνετο πλέων εις μακαρίαν άγνοιαν ως προς παν το συμβαίνον περίξ της πατρικής οικίας. Ο Ζήσος όμως τα ανεκάλυψεν όλα «μονοβραδιά».

Η Φλώρα όμως δεν είχεν ύπνον, κι εσυλλογίζετο πικρώς την φτώχειαν της, την κακομοιριάν της, την ατυχίαν της. Και η ζωή της όλη επανήρχετο εις την μνήμην της πένθιμος, θλιβερά, ως ερημία άβατος και άνυδρος, ως εσχατιά πλήρης ερειπίων καπνίζόντων και αποτεφρωμένων κορμών. Οκταέτις, χάσασα τον πατέρα της, εδόθη, χάρις εις την σκληρότητα του αδελφού της, ως θεραπεινής εις ξένον οίκον. Και κατ' αρχάς επερνούσε καλά, δίοτι η κυρία της έτυχε να είναι διακριτική και φιλόανθρωπος. Εις τας χείρας αυτής εμεγάλωσε, κι εγαρδώς επόνεσε το σπίτι. Αλλ' όταν ήρχισε να μεγαλώνει, ο αφέντης της, πλούσιος ιδιοκτήτης εν Αθήναις, πεντηκοντούτης, υψηλός, ευτραφής, μελαψός το πρόσωπον, μαύρος τα χείλη, ήρχισε να της ρίπτει ερωτικά βλέμματα και άπαξ ή δις εζήτησε να την θωπεύσει. Αύτη αντεστάθη αγρίως, τον ηπέλιhsεν ότι θα τον καταγγείλει εις την κυρίαν της. Εκείνος τότε περιεμαζεύθη, και της ωρκίσθη ότι δεν θα το ξανακάμει. Και άλλως η κόρη ευστέλλετο να ομιλήσει περί τοιούτου πράγματος εις την κυρίαν της. Αλλ' όταν, μετά πινα χρόνον, η δυστυχής γυνή απέθανεν, η Φλώρα, καταληφθεΐσα υπό αορίστου φόβου, ητοιμάζετο να φύγει αυθημερόν από την οικίαν. Αλλ' η αδελφή της θανούσης, σύζυγος λοχαγού, κατοικούσα παρακειμένην οικίαν (αι δύο οικίαι δίδυμοι, απaráλλακτοι την αρχιτεκτονικήν, ηυλίζοντο από τον αυτόν περίβολον και είχαν την αυτήν είσοδον εκ του δρόμου) την ικέτευσεν εξορκίσασα αυτήν εις την προσφιλή μνήμην της νεκράς, χάριν των ορφανών της, τεσσάρων τον αριθμόν, όλων μικροτέρων της δεκαετούς ηλικίας, να μείνει επί πινα χρόνον. Η Φλώρα πιεσθεΐσα υπήκουσε.

Κατά τον αυτόν χρόνον, ο λοχαγός είχε προσλάβει κατ' οίκον ως υπηρέτην στρατιώτην πινά του λόχου του, ονόματι Ζήσον. Ο νέος εφάνετο χωρικός, και ήτο αφελής τους τρόπους. Δεν εκόιταζε την Φλώραν (ήτις είχε γίνει ωραιότατη κοπέλα πράγματι, με ροδίνας παρειάς, με γλυκύτατον ήθος και με λιγυρόν ανόστημα), καθώς κοιτάζουσιν άλλοι, προπετώς, αναιδώς, επιμόνως. Την εκόιταζε κρυφά, γλυκά, ήσυχα, και η κόρη ήρχισε να συγκινηται. Ο νέος δεν της είπε ποτέ απρεπή λόγον, δεν της έκαμεν άσχημον κίνημα. Όταν δε τυχόν τα βλέμματά των συνηντώντο, ο Ζήσος εταπείνου το ιδιόν του.

Μιά των ημερών, ένα μήνα μετά τον θάνατον της κυρίας της, ενώ ο χηρέυσας κτηματίας ανέβαινε διά να γευματίσει, κατέλαβε τον Ζήσον κατοπτεύοντα την Φλώραν από του ιδικού του παραθύρου εις το ιδιόν της, και του εφάνη ότι η Φλώρα απήντα μειδιώσα εις τα βλέμματά του. Τότε, ο άνθρωπος με τα μαύρα χείλη, όστις είχεν αφήσει να κοιμηθεί προς καιρόν το προς την χωριατοπούλαν πάθος του, το ησθάνθη αποτόμως εξυπνούν. Εις την καρδίαν του ο έρως εζευγαρώθη με την ζηλοτυπίαν. Εμελέτησε δε να μεταχειρισθεί την ανταλλαγήν των βλεμμάτων, την οποίαν του εφάνη ότι είδεν, ως όπλον κατά της Φλώρας.

Ήτο περί το πρώτον λάλημα του πετεινού, και η Φλώρα εκοιμάτο εις το μικρόν της δωμάτιον το συνεχόμενον με το μαγειρείον, όταν ηκούσθη σιγανόν βήμα εις τον διάδρομον και ελαφρός τριγμός εις την θύραν του θαλάμου της, ως να εδοκίμαζε τις να την ανοίξει. Η θύρα δεν έκλειε καλώς με το μάνδαλον και η κόρη είχε βάλει μίαν καρέκλαν ως στήριγμα όπισθεν και ένα σιδηρούν μοχλόν ως αντηρίδα. Όλα ταύτα δίοτι, έχουσα παλαιάς αφορμάς, δεν είχε παύσει ποτέ να δυσπιστεί προς τον κύριόν της. Αλλ' η μία ύαλος του προς τον διάδρομον μικρού παραθύρου, τρεις σπιθαμάς μόλις απέχοντος της θύρας, ευρέθη την εσπέραν εκείνην ημίθραυστος. Η Φλώρα δεν είχε μάθει ποτέ τίς την είχε θραύσει. Ίσως ο μικρός του κυρίου της να την είχε σπάσει αυθημερόν, και αυτή δεν το είχε παρατηρήσει,

Βαλλιάνειο ΓΕ.Λ. Κεραμειών / σχολ. έτος 2021-2022

Λογοτεχνία Α' Λυκείου «Τα φύλα στη λογοτεχνία»

εκτός αν την έθραυσεν ο ίδιος ο αφέντης της, πώς ο ίδιος; Η Φλώρα δεν ήθελε να κολασθεί άδικα, και όμως το υπώπτευσεν.

Η χειρ του προσπαθούντος έξωθεν να παραβιάσει την θύραν, εισήχθη σιγά-σιγά διά του ρήγματος της υάλου. Η χειρ εστράφη προς το μέρος της θύρας, είτα εσταμάτησε πάλιν, ως να εφοβήθη τον κρότον ον επροξένησεν. Είτα και πάλιν εξηπλώθη εγγύτερον προς την θύραν. Η κοιμωμένη κόρη αφήκε στεναγμόν κι εκινήθη επί της κλίνης, κι επί πέντε λεπτά, ο άνθρωπος με την διά της υάλου εισηγμένην χείρα εστάθη, συνέχων την αναπνοήν του, κατοπτεύων προσεκτικώς την καθεύδουσαν.

Είτα μικρόν κατά μικρόν, αθούρως, και μετ' άκρας προφυλάξεως, όλος ο πήχυς μέχρι του αγκώνος, είτα και ο βραχίον, εισήχθη εις τα έσω του θαλάμου. Έφθασε την καρέκλαν, την έδραξε, και την ώθησεν αψοφητί προς τα ένδον. Η καρέκλα απεμακρύνθη δύο σπιθαμάς, αλλ' η θύρα δεν ενέδιδε. Τότε ο άνθρωπος με την εισηγμένην χείρα είλκυσε την θύραν προς τα εντός, αλλ' αυτή δεν ήνοιγεν. Εφαίνετο έχουσα και άλλο στήριγμα εκτός της καθέκλας. Τω όντι είχε τον μοχλόν, τον οποίον ο βιαστής της θύρας δεν έβλεπεν, εις το ασθενές φως της με ύδωρ και έλαιον κανδήλας, την οποίαν είχεν η νεάνις εις το δωμάτιόν της. Τέλος ο σιδηρούς μοχλός έπεσε μετά κρότου και η θύρα ήνοιξεν.

Ο άνθρωπος με τα μελανά χείλη έσπευσε να εισέλθει. Αλλ' εκεί ευρέθη αντιμέτωπος της Φλώρας, ήτις εξυπνήσασα αποτόμως, ανεπινάχθη, επήδησε περίτρομος από της κλίνης, ρήξασα κραυγήν, και κύψασα ήρπασεν από του δαπέδου τον σιδηρούν μοχλόν...

Ο πλούσιος ιδιοκτήτης, χωρίς να πτοηθεί, ήρχισε να ψιθυρίζει προς την νέαν «άσχημα λόγια».

- Σιώπα, Φλώρα, ησύχασε, καημένη, Φλώρα!... Αχ! πώς σε λαχταρώ... Φλώρα

μου! Φλώρα μου!

- Φεύγ' απ' εδώ! έκραξεν αγρίως εκείνη.

Ο μελαψός άνθρωπος ηθέλησε να την περιβάλει με τους βραχίονας, αλλ' εκείνη επρότεινε τον μοχλόν.

-Φεύγα! Το βλέπεις αυτό; Θα σε χτυπήσω... θα φωνάξω τους γειτόνους σου...

θα κράξω το λοχαγό...

- Ξέρω γιατί θα τον φωνάξεις το λοχαγό, είπε μετά λύσσης ο χήρος... τα 'χεις

φπαγμένα με τον υπηρέτη του, και καλοπερνάς, σκύλα!... Σας είδα εγώ...

- Ψέματα! Ψέματα! έκραξεν εν αγανακτήσει η Φλώρα. Είσαι ψεύτης, άτιμος!...

- Βρίσε με, Φλώρα, βρίσε με, δέιρε με, κάμε με ό,τι θέλεις... μόνον άφες με να...

Κι εξέτεινε την χείρα να την συλλάβει. Αλλ' η Φλώρα, ταχεία ως αστραπή, ύψωσε τον σιδηρούν μοχλόν, και του εξήρανε την χείρα.

- Ωχ! σκύλα...

- Φεύγα, φεύγα! θα φας κι άλλη...

- Αχ! άθλια! βρώμα!... αλλού ξέρεις να κάνεις ψυχικά... σ' εμένα, τον αφέντη σου, που σε πήρα στο σπίτι μου και σε ανάστησα, κάνεις την τίμια... Ωχ! Ωχ!

Έτριβε τον πληγέντα αριστερόν του βραχίονα με την δεξιάν του χείρα.

- Φεύγα, τώρα!

Ο άνθρωπος με τον πληγέντα βραχίονα, ηρεύνησεν εις το θυλάκιόν του, κι εξήγαγε το ρεβόλβερ γεμάτον. Αλλά μόλις ύψωσε την παλάμην, και η Φλώρα, αισθανθείσα αμυδρώς τον κίνδυνον, του κατέφερε διά του σιδηρού μοχλού σφοδροτάτην πληγήν εις τον δεξιόν βραχίονα.

Η χειρ του κατέπεσεν αδρανής, και το ρεβόλβερ εκυλίσθη εις τους πόδας της Φλώρας. Ο άνθρωπος έφυγε γογγύζων, ολολύζων, βλασφημών, με τους δύο βραχίονας απεξηραμμένους.

Βαλλιάνειο ΓΕ.Λ. Κεραμειών / σχολ. έτος 2021-2022

Λογοτεχνία Α' Λυκείου «Τα φύλα στη λογοτεχνία»

Η Φλώρα εμόχλευσεν εκ νέου την θύραν, ωχύρωσε το παράθυρον με την τράπεζαν, με τες καθέκλες, με προσκεφάλαια και οθόνας, και καταβιβάσασα την στρωμνήν της από της κλίνης, τας μεν σανίδας και τα στρίποδα έβαλεν επικουρίαν εις την οχύρωσιν της θύρας και του παραθύρου, αυτή δε κατεκλίθη κάτω εις το πάτωμα, χωρίς να κοιμηθεί.

Άμα τη ανατολή της ημέρας, ητοίμασε την αποσκευήν της και ανεχώρησε διά το χωρίον, χωρίς να διηγηθεί ούτε εις την σύζυγον του λοχαγού τι είχε συμβεί. Ο άνθρωπος με τα μελανά χείλη ενοσηλεύθη κρυφά εις την οικίαν του, και εις την γυναικαδέλφην του διηγήθη ότι η Φλώρα του έκλεψεν ασημένια κουτάλια και χρήματα κι έφυγε.

- Συ είσαι, Φλώρα! εφώνησεν ο ωραίος στρατιώτης αναγνωρίσας την νέαν.

Και πώς εδώ;

- Εδώ είναι το χωριό μου! απήντησεν η Φλώρα.

- Δε μου είπες ποτέ πως είσαι χωριανή μου, είπεν ο στρατιώτης.

- Κι ελόγου σου δε μου είπες ποτέ πως είσαι χωριανός μου. Τώρα αφέθηκες;

- Επήρα άδεια κι ήρθα. Και συ πώς έφυγες απ' το σπίτι του αφεντικού σου, Φλώρα;

Η νεάνις ηρυθρίασεν, αλλ' ερύθημα οργής και μίσους, όχι αισχύνης.

- Μην τα ρωτάς αυτά, είπε.

- Πε μου εμένα την αλήθεια, Φλώρα, γιατί σου θέλω το καλό σου, είπεν ο Ζήσος

- Και τι σ' έχω, να σου την πω; απήντησε μειδιώσα η κόρη.

- Ήθελα να ξέρω τα όσα έπαθες, γιατί η μάννα σου προχθές το βράδυ μας είπε, στο σπίτι μας, τα μυσά.

- Και πώς ήρθε η μάννα μου στο σπίτι σας; ηρώτησεν ανήσυχος η νέα.

- Ήρθε να σε προξενέψει στον αδερφό μου, για γυναίκα του, μα ο Στάμος δεν σε θέλει.

- Ας είναι καλά το γινάτι του, είπεν η Φλώρα, εγώ δεν ήξερα χαμπάρι.

- Εγώ όμως σε θέλω, Φλώρα, είπεν αφελώς ο νεαρός χωρικός. Και αν δεν σε θέλει ο αδελφός μου, τόσο καλύτερα, γιατί θα σε πάρω εγώ.

Η Φλώρα υπεμειδίασεν ερυθριώσα.

- Και για να σε πάρω, είναι καλά να ξέρω το τι έτρεξε, εξηκολούθησεν ο νέος.

Ο αφέντης σου όταν έφυγες, ξέρεις τι της είπε, της γυναίκας του λοχαγού, της κυράς μου;

- Τι θα της είπεν; είπε πικρώς μειδιώσα η Φλώρα· χωρίς άλλο θα είπε πως του 'κλεψα τίποτε.

- Αυτό· είπεν ότι του 'κλεψες ασημένια, και λεφτά.

Η Φλώρα εστέναξε και ύψωσεν άνω τους οφθαλμούς.

- Δε μου λες, είπε, τον είδες τον αφέντη μου διόλου, τότε κοντά που έφυγα;

- Όχι· ήταν άρρωστος από πυρετό, κι έμεινε ένα μήνα στα ρούχα...

- Τι πυρετό! τα μπράτσα του τα δυο το ξέρουνε κι η βέργα η σιδερένια η χοντρή κι ο Θεός που μας είδε.

Και διηγήθη εν ολίγοις πώς ο κύριός της εζήτησε να την βιάσει, και πώς αυτή τον εκτύπησε διά του σιδηρού μοχλού.

Την επαύριον ήτο Πάσχα, μεγάλη ημέρα, καθ' ην πάμπολλαι σούβλαι περιστρέφοντο με τα σφαχτά εις το πυρ, και αμέτρητες κανάτες με αφρίζοντα ρητινίτην έφεραν πολλές γύρες διά κοινού ποτηρίου, από

Βαλλιάνειο ΓΕ.Λ. Κεραμειών / σχολ. έτος 2021-2022

Λογοτεχνία Α' Λυκείου «Τα φύλα στη λογοτεχνία»

στόματος εις στόμα, εις τας οικίας των χωρικών. Και περί την εσπέραν, ο Πάνος ο Δημούλης, με τον Παύλον τον Βαλέντιον και με όλην την συντροφίαν του, επανήλθε μελαγχολικός εις την πόλιν, φθονών ολοψύχως τον Ζήσον, τον εν αδεία στραπώτην, τον υιόν του παρέδρου Σαράντη, όστις έμελλε, μετά μίαν εβδομάδα, να στεφθεί εις γάμον μετά της ωραίας λιγυράς Βλαχοπούλας, αποκαθιστών, διά μιάς πράξεως, την νέαν εις την υπόληψίν της, εξασφαλίζων την ιδίαν του ευτυχίαν, αφήνων εις τα κρύα τον αναποφάσιστον Στάμον, ματαιών τας ραδιουργίας της γειτόνισσας της Γιωργούλας, και απαλλάττων τον γέροντα πατέρα του της φροντίδος του να ζητεί εις το γήρας του να νυμφευθεί ο ίδιος, χάριν των διπλών αναγκών της οικίας και του αγρού.

[1892]

Λεξιλόγιο

* εξέχασε να ομιλεί αλμπιρίσπι, κι έμαθε να ομιλεί σκληρίσπι → ξέχασε να μιλά Αρβανίτικα κι έμαθα να μιλά Ελληνικά

** αγιό σ' ίστεν νκάτο τσεντή (ορθότερα: αγιό σ' ιστ νατο τσντι) → αυτή δεν είναι από αυτές που ξέρεις

*** νι βαζ εγγλιάτιστ ε λάρτ → είναι ένα κορίτσι που είναι ψηλό

**** τσεμπέρ ε ποδέ έδε γγούνε εδέ κεμίσι νε κεντήμ εδέ πεσκούλια (ορθότερα: τσεμπέρ ε ποδέ έδε γγούν εδέ κεμίς με κεντήμ εδέ πεσκούλια) → έχει και μαντήλι και ποδιά και πανωφόρι και πουκαμίσια με κέντημα και στολίδια για τα μαλλιά

Βυθίστηκα στη ρομαντική λογοτεχνία, που είχα αποκηρύξει, όταν η μητέρα μου θέλησε να μου την επιβάλει με το ζόρι, και από αυτή συνειδητοποίησα πως η ακατανίκητη δύναμη που κάνει τη Γη να γυρίζει δεν είναι οι ευτυχισμένοι έρωτες, αλλά όσοι συναντούν εμπόδια.

Gabriel Garcia Marquez, 1927-2014, Κολομβιανός συγγραφέας

Σε περίπτωση που το δοσμένο κείμενο είναι αφηγηματικό:

(1α) Να διακρίνουν και να περιγράψουν τον κεντρικό λογοτεχνικό χαρακτήρα κάνοντας τις αντίστοιχες παραπομπές στο κείμενο σε σχέση με τον κοινωνικό του ρόλο ως άνδρα ή γυναίκας, τα στερεότυπα που τον περιβάλλουν, τις σχέσεις των φύλων. Να αιτιολογήσουν τα παραπάνω, παραπέμποντας στο ιστορικό, κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εγγράφεται το κείμενο.

Το κεντρικό πρόσωπο της ιστορίας είναι η Βλαχοπούλα, η Φλώρα, η οποία έρχεται αντιμέτωπη με τις δυσκολίες που της θέτει τόσο το γεγονός ότι μένει ορφανή από πατέρα σε μικρή ηλικία, όσο και κατ' επέκταση το γεγονός ότι είναι μια νεαρή κοπέλα μόνη της σ' ένα ξένο, ουσιαστικά, για εκείνη περιβάλλον, που πρέπει να υπερασπιστεί την τιμή της. Ο μεγαλύτερος αδερφός της για να την ξεφορτωθεί «την έδωκεν ως ψυχοπαίδαν, τάχα, πράγματι ως δούλαν εις ένα σπίτι, μέσα εις τας Αθήνας».

Η Φλώρα θα εργαστεί, επομένως, σκληρά από τα οκτώ της χρόνια στερούμενη τη δυνατότητα εκπαίδευσης, αλλά και την οικογενειακή εκείνη θαλπωρή και φροντίδα που θα την προφύλασσε απ' τις κακόβουλες διαθέσεις ανθρώπων που δεν σέβονταν το ευαίσθητο και ανυπεράσπιστο της ηλικίας της. «Ο αφέντης της, πλούσιος ιδιοκτήτης εν Αθήναις, πεντηκοντούτης, υψηλός, ευτραφής, μελαψός το πρόσωπον, μαύρος τα χείλη, ήρχισε να της ρίπτει ερωτικά βλέμματα και άπαξ ή δις εξήτησε να την θωπεύσει. Αύτη αντεστάθη αργίως...»

Ο «αφέντης» του σπιτιού, στο οποίο εργάζεται η Φλώρα, δεν δείχνει απέναντι στην κοπέλα τον αναγκαίο σεβασμό. Θεωρεί προφανώς πως εφόσον δουλεύει για εκείνον και είναι η υπηρέτρια του σπιτιού του, είναι υποχρεωμένη να ανταποκριθεί στην ερωτική του επιθυμία. Συμπεριφορά, η οποία ατυχώς υπήρξε σύνηθες φαινόμενο τα παλαιότερα χρόνια, καθώς οι ορφανές και φτωχές κοπέλες που κατέληγαν να δουλεύουν εσώκλειστες σε ξένα σπίτια έπεφταν θύματα κακοποίησης από τα αφεντικά τους, που εκμεταλλεύονταν αφενός το γεγονός ότι οι κοπέλες αυτές δεν είχαν τις περισσότερες φορές κάποιον δικό τους να της βοηθήσει, και αφετέρου το φόβο και την ντροπή που θα απέτρεπε τις κοπέλες από το να αποκαλύψουν το έγκλημα του αφεντικού τους. Άλλωστε, ακόμη κι αν το κατήγγειλαν ύστερα, δύσκολα θα έβρισκαν κάποιον να πάρει το μέρος τους απέναντι στα πλούσια αφεντικά τους.

Η Φλώρα, πάντως, ίσως και γιατί έχει μεγαλώσει χωρίς τη γονική φροντίδα, είναι μια δυναμική κοπέλα που καταπνίγει το φόβο της και βρίσκει το κουράγιο να αντιμετωπίσει, με κίνδυνο ακόμη και της ζωής της, τις απαράδεκτες βλέψεις του αφεντικού της. «Κι εξέτεινε την χείρα να την συλλάβει. Αλλ' η Φλώρα, ταχεία ως αστραπή, ύψωσε τον σιδηρούν μοχλόν, και του εξήρανε την χείρα.

- Ωχ! σκύλα...

- Φεύγα, φεύγα! θα φας κι άλλη...

- Αχ! άθλια! βρώμα!... αλλού ξέρεις να κάνεις ψυχικά... σ' εμένα, τον αφέντη σου, που σε πήρα στο σπίτι μου και σε ανάστησα, κάνεις την τίμια... Ωχ! Ωχ!

Έτριβε τον πληγέντα αριστερόν του βραχίονα με την δεξιάν του χείρα.

- Φεύγα, τώρα!

Ο άνθρωπος με τον πληγέντα βραχίονα, ηρεύνησεν εις το θυλάκιόν του, κι εξήγαγε το ρεβόλβερ γεμάτον. Αλλά μόλις ύψωσε την παλάμην, και η Φλώρα, αισθανθείσα αμυδρώς τον κίνδυνον, του κατέφερε διά του σιδηρού μοχλού σφοδρότατην πληγήν εις τον δεξιόν βραχίονα.

Η χειρ του κατέπεσεν αδρανής, και το ρεβόλβερ εκυλίσθη εις τους πόδας της Φλώρας.»

Η Φλώρα, βέβαια, είχε από καιρό αντιληφτεί τις άθλιες ορέξεις του αφεντικού της και θα είχε φύγει από το σπίτι του προτού τα πράγματα φτάσουν σ' ένα τόσο επικίνδυνο για εκείνη σημείο. Ωστόσο, από καλοσύνη και από αγάπη για τα μικρά παιδιά του αφεντικού της, θα υποκύψει στα παρακάλια της αδερφής της πεθαμένης πια κυράς της και θα παρατείνει την παραμονή της. «Αλλ' η αδελφή της θανούσης, σύζυγος λοχαγού, κατοικούσα παρακειμένη οικίαν (αι δύο οικίαι δίδυμοι, απaráλλακτοι την αρχιτεκτονικήν, ηυλίζοντο από τον αυτόν περίβολον και είχαν την αυτήν είσοδον εκ του δρόμου) την ικέτευσεν εξορκίσασα αυτήν εις την προσφιλή μνήμην της νεκράς, χάριν των ορφανών της, τεσσάρων τον αριθμόν, όλων μικροτέρων της δεκαετούς ηλικίας, να μείνει επί πινυ χρόνον. Η Φλώρα πεισθεύσα υπήκουσε».

Το πλούσιο αφεντικό της Φλώρας, όμως, όχι μόνο δεν θα εκτιμήσει τις αγαθές προθέσεις της κοπέλας να συμπαρασταθεί στα ανήλικα παιδιά του, αλλά θα επιχειρήσει να αμαυρώσει με τον πλέον άθλιο τρόπο την τιμή της, κι όταν οι προσπάθειές του αποτύχουν θα διαδώσει πως η νεαρή κοπέλα έφυγε από το σπίτι του, αφού πρώτα τον έκλεψε: «Ο αφέντης σου όταν έφυγες, ξέρεις τι της είπε, της γυναίκας του λοχαγού, της κυράς μου;

- Τι θα της είπεν; είπε πικρώς μειδιώσα η Φλώρα· χωρίς άλλο θα είπε πως του 'κλέψα τίποτε.

- Αυτό· είπεν ότι του 'κλέψες ασημένια, και λεφτά.»

Οι κατηγορίες που διατυπώνονται απ' το πλούσιο αφεντικό της, που ήθελε φυσικά να προφυλάξει το δικό του όνομα, θ' ακολουθήσουν ατυχώς τη νεαρή κοπέλα και στο χωριό της, θέτοντας σε κίνδυνο την υπόληψή της. Κι είναι αξιοσημείωτο πως τις αρνητικές αυτές φήμες θα σπεύσει να τις εκμεταλλευτεί και να τις διαδώσει μια άλλη γυναίκα, η γειτόνισσα του γέρο Στάμου, η Γιωργούλα, που ήθελε να παντρέψει μ' αυτόν τη χήρα αδερφή της, και γι' αυτό είχε ως σκοπό να αποτρέψει κάθε προξενιό της Φλώρας με τους γιους του. «Η πομπωμένη, που κυλιότανε τόσα χρόνια στα ξένα σπίτια, μες στην Αθήνα, και ποιος ξέρει τι μπομπές, τι ρεζιλίκια έπαθε, που την έκαναν και την έδειχναν τ' αφεντικά της ως που την έδιωξαν απ' το σπίτι (ποιος ξέρει αν δεν την έπιασαν κλέφτρα;) και τώρα θέλει να μας κάμει την τίμια, να νοικοκυρευτεί, κιάλας!»

Η μοχθηρία της γειτόνισσας που στρέφεται ανελέητα εις βάρος μιας τίμιας και αγνής κοπέλας, μόνο και μόνο για να εξυπηρετηθούν τα δικά της συμφέροντα, είναι συνάμα δηλωτική μιας πάγιας κατάστασης. Οι ίδιες οι γυναίκες είναι αυτές που πρωτοστατούν στη διαπόμπευση και τον εξευτελισμό άλλων γυναικών, όταν εκείνες υποπέσουν σε κάποια ατιμία. Οι ίδιες οι γυναίκες δείχνουν τη μεγαλύτερη σκληρότητα μεταξύ τους, χωρίς μάλιστα να διστάζουν να βγάζουν συμπεράσματα και να διατυπώνουν κατηγορίες ακόμη κι όταν δεν έχουν καμία απόδειξη γι' αυτό που λένε ή και χειρότερα, ακόμη κι όταν γνωρίζουν πως η κατηγορία τους είναι αναληθής. Έτσι, ενώ θα περίμενε κανείς πως το κοινό φύλο θα ωθούσε τις γυναίκες σε μια συσπείρωση και σε μια άνευ όρων αλληλοβοήθεια και συμπάρασταση, προέκυπτε κατά τρόπο παράδοξο μια εντελώς αντίθετη κατάσταση.

Η έλλειψη του πατέρα και το γεγονός πως τα δυο της αδέρφια είναι παντρεμένα και διαμένουν μακριά από το χωριό της οικογένειας, ωθούν τη μητέρα του κοριτσιού, τη Σιδερή, να αναλάβει η ίδια την αποκατάσταση της κόρης της, παίρνοντας μάλιστα την πρωτοβουλία να την προξενέψει σ' έναν από τους γιους του μπαρμπα-Σαράντου. Η μητέρα, με αξιοσημείωτη ειλικρίνεια, θα παρουσιάσει όλη την πορεία του κοριτσιού της, αναφέροντας ακόμη και τα δυσάρεστα γεγονότα που βίωσε κοντά στο πλούσιο αφεντικό της. Παράλληλα, εφόσον δεν υπήρχε ο άντρας της για να συζητήσει το θέμα της προίκας, θα φροντίσει η ίδια να απαριθμήσει τα προικιά της κόρης της, τονίζοντας πόσα και από που θα μπορέσει να τα διασφαλίσει. Ενώ, ως σημαντικότερο στοιχείο, τονίζει τις αρετές εκείνες του κοριτσιού που θα την καθιστούσαν μια καλή νύφη. «Πιστεύει πως η Φλώρα της θα γίνει καλή νοικοκυρά, γιατί εφύλαξε την τιμή της, και κοντά στις δουλειές του χωραφιού, έμαθε, μες στην Αθήνα, και τις δουλειές του σπιτιού καλύτερ' από κάθε μία.»

Η αξιοσύνη μιας γυναίκας ήταν πολύ σημαντική, καθώς με τη δική της αδιάκοπη και ακούραστη εργασία στηνόταν το σπιτικό και η ζωή της οικογένειας γέμιζε με όλες τις χαρές. Απαράβατος, βέβαια, όρος ήταν η γυναίκα να έχει διαφυλάξει την τιμή της -κάτι για το οποίο η μητέρα της Φλώρας δίνει κάθε διαβεβαίωση. Τα οφέλη που προσέφερε μια άξια γυναίκα, μας τα παρουσιάζει αναλυτικά και ο αφηγητής στην αρχή κιόλας του κειμένου: «Εἰς τὰς χωρὶκὰς οἰκίας, βλέπεις, ἡ γυνὴ δὲν χρησιμεύει μόνον ὡς γυνή, ὡς οἰκοκυρά καὶ ὡς μήτηρ, ἀλλ' ὁ προορισμὸς τῆς εὐρύνεται ὅσον εἶναι εὐρύς ὁ ορίζων τοῦ δροσεροῦ χωρίου... Εκεί ἡ γυνὴ τρέχει κατόπιν τοῦ ἀνδρός εἰς τὸ χωράφι, τὸν βοηθεῖ εἰς ὅλας τὰς ἐργασίας, μετὰ τὴν ἀριστερὰν κρατοῦσα εἰς τὴν ἀγκάλην τὸ τελευταῖον τῆς τρήμηνον νεογνόν, μετὰ τὴν δεξιὰν συλλέγουσα χόρτα διὰ τὴν προβατίναν ἢ λάχανα διὰ τὸ εσπερινόν δείπνον, καὶ πολλάκις ἀποκοιμίζουσα τὸ βρέφος ἐπὶ τῆς χλόης, ὑπὸ τὴν ἀμυγδαλέαν ἀνθοῦσαν ἢ ὑπὸ τὴν μηλέαν φυλλορροοῦσαν, ἀσχολεῖται αὐτὴ νὰ βοτανίζει, νὰ σκαλίζει ἢ καὶ νὰ σκάπτει ἐνίοτε. Χωρὶκὴ δὲ οἰκία χωρὶς γυναῖκα θὰ ἦτο ὡς ἐρημία χωρὶς ὄασιν.»

Η γυναίκα στο χωρικό σπίτι δεν έχει αξία μόνο ως γυναίκα, αλλά και ως νοικοκυρά και ως μητέρα, και φυσικά ως πολύτιμη βοηθός σε όλες τις εργασίες και του σπιτιού και του χωραφιού. Ακολουθεί τον άντρα της στο χωράφι, ενώ παράλληλα φροντίζει τα μικρά παιδιά, μαζεύει χόρτα για το τάισμα των ζώων ή για το φαγητό της οικογένειας, ξεβοτανίζει, σκαλίζει ή ακόμη και σκάβει, αν χρειαστεί. Είναι, μάλιστα, τόσο πολύτιμη, ώστε, όπως εμφατικά δηλώνει ο αφηγητής, ένα σπίτι στο χωριό χωρίς γυναίκα θα ήταν σαν έρημος χωρίς ὄαση.

Στο διήγημα του Παπαδιαμάντη δίνονται όλα εκείνα τα στοιχεία που προσδιορίζουν το ρόλο μιας γυναίκας:

- τα πολλαπλά της καθήκοντα στο σπίτι, αλλά και στις γεωργικές εργασίες
- την απόλυτη αξία που είχε η διαφύλαξη της τιμής της
- την αναγκαία προίκα που όφειλε να έχει προκειμένου να παντρευτεί
- το προξενιό, ως μέσο αποκατάστασης των ανύπανδρων κοριτσιών και αγοριών
- το ευάλωτο των γυναικών απέναντι στη βιαιότητα των ανδρών
- τη δύναμη που είχαν οι κακόβουλες φήμες να αμαυρώνουν με ολέθρια αποτελέσματα την τιμή μιας νέας γυναίκας
- την απροσδόκητη στάση των ίδιων των γυναικών που δεν δίσταζαν να κηλιδώσουν την καλή φήμη μιας άλλης γυναίκας

Ο Παπαδιαμάντης, πάντως, πέρα από την αρνητική παρουσίαση του ακόλαστου πλούσιου αφεντικού, που δεν έχει κανένα σεβασμό απέναντι σε μια φτωχή και ορφανή κοπέλα, παρουσιάζει και θετικά ανδρικά πρότυπα, με κυριότερο αυτό του Ζήσου, του μικρότερου γιου του γέρο-Σαράντου. «Ο νέος εφάνετο χωρικός, καὶ ἦτο ἀφελὴς τοὺς τρόπους. Δὲν ἐκοίταζε τὴν Φλώραν (ἥτις εἶχε γίνει ὡραιότατη κοπέλα πράγματι, με ροδίνας παρειάς, με γλυκύτατον ἥθος καὶ με λιγυρόν ἀνάστημα), καθὼς κοιτάζουσιν ἄλλοι, προπετώς, ἀναιδώς, ἐπιμόνως. Τὴν ἐκοίταζε κρυφά, γλυκά, ἡσυχᾶ, καὶ ἡ κόρη ἤρχισε νὰ συζυγνῆται. Ο νέος δὲ τῆς εἶπε ποτὲ ἀπρεπὴ λόγον, δὲν τῆς ἔκαμιν ἀσχημον κίνημα. Ὅταν δὲ τυχόν τὰ βλέμματά των συνηντῶντο, ὁ Ζήσος ἐταπείνου τὸ ἰδικόν του.»

Ο Ζήσος δείχνει απόλυτο σεβασμό απέναντι στη νεαρή και όμορφη Φλώρα, για την οποία τρέφει αγνά συναισθήματα και την οποία μάλιστα θα παντρευτεί μη δίνοντας καμία σημασία στα κακόβουλα εις βάρος της σχόλια. Ο Ζήσος θα εμπιστευτεί τη Φλώρα, θα θελήσει ν' ακούσει τη δική της εκδοχή των γεγονότων και θα αναγνωρίσει την αλήθεια των λόγων της.

Έτσι, χάρη στη θετική στάση του Ζήσου -και παρά τα άσχημα βιώματα της Φλώρας με το αδίστακτο αφεντικό της- η κοπέλα θα βρει στο πρόσωπο του νεαρού συγχωριανού της έναν άντρα με τις ποιότητες εκείνες που της εμπνέουν εμπιστοσύνη και ασφάλεια, προσθέτοντας έτσι και το στοιχείο του έρωτα στον γάμο τους.

(1β) Να εκφέρουν άποψη για το θέμα του κειμένου, συνδέοντάς το με την καθημερινή τους εμπειρία.

Κεντρικό επεισόδιο του διηγήματος και γεγονός που θα μπορούσε να έχει ολέθριες συνέπειες στη ζωή της νεαρής ηρωίδας, είναι η απόπειρα του αφεντικού της να την βιάσει. Το γεγονός αυτό υπονοείται στη διήγηση της μητέρας, αλλά και της κακεντρεχούς γειτόνισσας, θα δοθεί με λεπτομέρειες από τον αφηγητή, και τέλος θα αναφερθεί και από την ηρωίδα στον νεαρό Ζήσο.

Η εγκληματική ενέργεια του βιασμού, στο πλαίσιο της εποχής του διηγήματος, έβρισκε πρόσφορο έδαφος απέναντι στις φτωχές εκείνες κοπέλες που αναγκάζονταν να δουλεύουν σε ξένα σπίτια. Τα αφεντικά τους εκμεταλλεύονταν το φόβο των κοριτσιών, την αδυναμία τους να αντιδράσουν, την έλλειψη κάποιου δικού τους ανθρώπου που θα έσπευδε να τις προφυλάξει, αλλά και το γεγονός πως τις είχαν μέσα στα σπίτια τους μακριά από τα βλέμματα ανθρώπων που θα μπορούσαν να σταματήσουν αυτή την ατιμία. Πρόκειται για ένα έγκλημα διαρκώς επαναλαμβανόμενο, που λόγω ντροπής και φόβου το κάλυπτε η σιωπή και η απροθυμία για μια σθεναρή καταγγελία του.

Ατυχώς, όμως, αποτελεί ένα έγκλημα που δεν έχει εκλείψει ούτε στις μέρες μας, καθώς οι άντρες συνεχίζουν να εκμεταλλεύονται την υπέρτερη κάποτε σωματική τους δύναμη ή τη θέση ισχύος που ενδέχεται να έχουν στον επαγγελματικό τους χώρο απέναντι σε κάποια γυναίκα ή ακόμη χειρότερα το αίσθημα της ντροπής που μπορεί να καλύψει αποτρόπαιες κακοποιήσεις μεταξύ συγγενικών προσώπων.

Η ηρωίδα του κειμένου με το θάρρος και την αποφασιστικότητά της κατορθώνει να γλιτώσει αυτό τον άθλιο ατιμασμό, ωστόσο πολλές γυναίκες ακόμη και σήμερα πέφτουν θύματα αυτής της ανανδρής συμπεριφοράς. Το έγκλημα αυτό, που αποτελεί όνειδος για κάθε κοινωνία, οφείλει να αντιμετωπίζεται με ιδιαίτερη μέριμνα από την πολιτεία, ώστε να επιτυγχάνεται η ευαισθητοποίηση εκείνη του κοινού που θα λειτουργεί αποτρεπτικά από τη μεριά των ανδρών, αλλά και θα προσφέρει στις γυναίκες την απαιτούμενη ψυχική δύναμη να καταγγέλλουν κάθε τέτοια εις βάρος τους πράξη. Αν μια γυναίκα σιωπήσει από ντροπή ή από φόβο, αυτό δίνει στον άντρα την λανθασμένη εντύπωση πως μπορεί να προβεί εκ νέου στο έγκλημα αυτό απέναντι στην ίδια ή σε άλλη γυναίκα. Είναι, επομένως, απόλυτα σημαντικό οι δράστες τέτοιων εγκλημάτων να τιμωρούνται, και μάλιστα με αυστηρότατες ποινές.

Οι ερωτήσεις αυτές βαθμολογούνται με 1α (25) + 1β (25) = 50 μονάδες

(2α) Να αλλάξουν τον αφηγητή της ιστορίας προκειμένου να δοθεί έμφαση στη σημασία της «φωνής» (φωνή ενηλίκου, άνδρα, γυναίκας, νέου, νέας).

Το σημείο όπου η Φλώρα αναθυμάται τη ζωή της και δίνει τα βασικά γεγονότα που την έφεραν αντιμέτωπη με την απανθρωπιά του αφεντικού της, ξεκινά με μια κατηγορία για τον αδερφό της («*χάρης εις την σκληρότητα του αδελφού της*»), που την έδωσε στο ξένο σπίτι. **Με βάση αυτή την αναφορά θα μπορούσαμε να δούμε πώς θα δινόταν η αφήγηση αυτή από τον αδερφό της κοπέλας**, από το σημείο: «*Οκτάεπς, χάσασα τον πατέρα της*», μέχρι το τέλος της παραγράφου: «*Η Φλώρα πεισθείσα υπήκουσε*».

«Όταν πέθανε ο πατέρας μας, θυμάμαι, είχα σαν πρώτη μου έγνοια τη μικρή μας αδερφή. Ήμουν βλέπετε πια η κεφαλή της οικογένειας κι έπρεπε να φροντίσω και για τ' αδέρφια μου, αλλά και για την μάνα μου, που τόσο είχε πικραθεί απ' το θάνατο του πατέρα. Ήμασταν φτωχοί άνθρωποι· χωρίς πόρους, χωρίς περιουσία, έπρεπε κάπως να τα βγάλουμε πέρα, και το ήξερα καλά πως όλη αυτή η δυσκολία θα αδικούσε το κορίτσι, θ' αδικούσε και τη μάνα μας που θα είχε διαρκώς τη σκέψη της. Έτσι, με μεγάλη μου στεναχώρια, αποφάσισα να κάνω αυτό που ήταν καλύτερο για την αδερφή μου, βρήκα μια πολύ καλή και εύπορη οικογένεια στην

Βαλλιάνειο ΓΕ.Λ. Κεραμειών / σχολ. έτος 2021-2022

Λογοτεχνία Α' Λυκείου «Τα φύλα στη λογοτεχνία»

Αθήνα, που γνώριζα πως θα νοιάζονταν τη Φλώρα μας και την έστειλα εκεί. Η κυρά του σπιτιού μου το υποσχέθηκε, άλλωστε, πως θα την είχε σαν παιδί της, και πράγματι έτσι έγινε.

Το έκαμα αυτό χωρίς να ρωτήσω τη μάνα, γιατί ήξερα πως από φιλοτιμία θ' αντιδρούσε, μα σαν έμαθε κι εκείνη πως το παιδί το πρόσεχαν και μεγάλωνε καλά, ησύχασε κι ας μην το ομολογούσε. Τα πράγματα πήγαιναν καλά, μα όσο περνούσαν τα χρόνια κι η Φλώρα μας γινόταν γυναίκα, το αφεντικό της, που αποδείχτηκε σάπιος άνθρωπος, άρχισε να τη γλυκοκοιτάζει και να θάζει με το μυαλό του διάφορα. Η αδερφή μου, βέβαια, ήταν ξύπνια και τίμια κοπέλα· του τα ξέκοψε αυτά απ' την αρχή. Ήθελε, μάλιστα, να φύγει, μα είχε αγάπη για την κυρά της, δεν ήθελε να της πει τέτοια πράγματα και να πικράνει αυτή την άγια γυναίκα. Μα, σαν πέθανε εκείνη έτσι αιφνίδια, η Φλώρα το πήρε πια απόφαση να γλιτώσει από εκείνο το σπίτι· και θα το έκαμε. Αλλά την έπιασε η αδερφή της κυρίας της, και την ξόρκισε στη μνήμη της αγαπημένης αυτής γυναίκας, να μείνει για χάρη της και για χάρη των τεσσάρων ορφανών παιδιών, που δεν θα είχαν κάποιον να τα κοιτάζει. Κι έτσι, έμεινε κι άλλο η Φλώρα μας εκεί, είναι βλέπετε πονετικός άνθρωπος και με σεβασμό.»

(2β) Να συγγράψουν ένα μικρό κείμενο ως «διαφήμιση» ή βιβλιοπαρουσίαση ή κριτική για το κείμενο που θα δοθεί ή να τοποθετηθούν (αν συμφωνούν ή διαφωνούν και γιατί) απέναντι σε κριτική που θα δοθεί.

Διαφημιστικό κείμενο:

Η Βλαχοπούλα είναι ένα διήγημα του Παπαδιαμάντη που αποτυπώνει τη ζωή των ανθρώπων στα τέλη του 19^{ου} αιώνα με απρόσμενη παραστατικότητα. Ο αγνός έρωτας αντιπαρατίθεται στα ζωώδη ένστικτα ενός βίαιου πάθους που απειλεί την τιμιότητα της ορφανής ηρωίδας· η αγαθή προαίρεση ενός ωραίου νέου κι ο σεβασμός του απέναντι στη νεαρή κοπέλα συγκρούονται με τις κακεντρεχείς διαθέσεις εκείνων που θέλουν να την ατιμάσουν και να καταστρέψουν το μέλλον της. Οι ελπίδες της μητέρας της να τη δει ευτυχισμένη στο δικό της πια σπιτικό προσκρούουν στα συμφέροντα μιας αδίστακτης γυναίκας που έχει δικά της σχέδια κι είναι αποφασισμένη να τα πραγματοποιήσει με κάθε τρόπο. Μια άνιση μάχη ανάμεσα στην τιμιότητα και τις δόλιες προθέσεις που θα σας ενθουσιάσει!

Οι νατουραλιστές συγγραφείς επιλέγουν προκλητικότερα θέματα και επιμένουν στην εξονυχιστική περιγραφή και στη φωτογραφική λεπτομέρεια. Θεωρείται πως αυτή η διαπίστωση επιβεβαιώνεται στο συγκεκριμένο διήγημα;

Ο Παπαδιαμάντης στο διήγημά του αυτό δεν κινείται στο επίπεδο της νοσταλγικής ηθογραφίας και της ωραιοποιημένης παρουσίασης του βίου των απλών ανθρώπων. Καταπιάνεται με ένα πολύ σοβαρό ζήτημα το οποίο έχει αποτελέσει βαρύτατο πλήγμα για πολλές οικογένειες· αναφέρεται στο εγκληματικό φαινόμενο της σεξουαλικής κακοποίησης, παρουσιάζοντας μια ανεπιτυχή προσπάθεια βιασμού. Το θέμα του μπορεί σαφώς να θεωρηθεί προκλητικό, υπό την έννοια πως δεν πρόκειται για κάποια απλοϊκή διήγηση ενός τρυφερού έρωτα, αλλά για μια άθλια κατάσταση που συνήθως αποσιωπάται από τους ανθρώπους, όπως γίνεται άλλωστε με καθετί δυσάρεστο.

Ο συγγραφέας φροντίζει στη διήγησή του να δώσει με πολλές λεπτομέρειες τα περιστατικά αυτής της απόπειρας, τονίζοντας το φόβο της κοπέλας και την τρομερή ανασφάλεια που της προκαλούσε η επίγνωση πως ο άθλιος αυτός άνθρωπος είχε τόσο ποταπές προθέσεις απέναντί της. Το εκ των προτέρων θρυμματισμένο τζάμι του δωματίου, που θα επέτρεπε στον επίδοξο βιαστή να παραβιάσει την πόρτα του δωματίου, και το οποίο μαρτυρούσε προσεκτικό σχεδιασμό του εγκλήματος· η παρουσίαση λεπτό προς λεπτό των κινήσεών του τη στιγμή που η κοπέλα κοιμόταν «Η κοιμωμένη κόρη αφήκε στεναγμόν κι εκινήθη επί της κλίνης, κι επί πέντε λεπτά, ο άνθρωπος με την διά της υάλου εισηγμένην χείρα εστάθη, συνέχων την αναπνοήν

Βαλλιάνειο ΓΕ.Λ. Κεραμειών / σχολ. έτος 2021-2022

Λογοτεχνία Α' Λυκείου «Τα φύλα στη λογοτεχνία»

του, κατοπτρεύων προσεκτικώς την καθεύδουσαν.», αναπαριστούν με απόλυτη ακρίβεια τις θλιβερές συνθήκες μιας τέτοιας εγκληματικής πράξης.

Ακόμη και στο διάλογο των προσώπων ο Παπαδιαμάντης αποτυπώνει την εξαχρείωση του πλούσιου άντρα και το ζώδες ένστικτο που πρυτανεύει σε κάθε του κίνηση και σε κάθε του λέξη:

- Βρίσε με, Φλώρα, βρίσε με, δέρε με, κάμε με ό,τι θέλεις... μόνον άφες με να...

Κι εξέτεινε την χείρα να την συλλάβει. Αλλ' η Φλώρα, ταχεία ως αστραπή, ύψωσε τον σιδηρούν μοχλόν, και του εξήρανε την χείρα.

- Ωχ! σκύλα...

- Φεύγα, φεύγα! θα φας κι άλλη...

- Αχ! άθλια! βρώμα!...

Σκοπός, άλλωστε, του συγγραφέα είναι να δείξει σε όλη του τη σκληρότητα και την απωθητικότητα ένα τέτοιο γεγονός, επιδιώκοντας μέσω της προκλητικότητας των σκηνών την αφύπνιση και την ευαισθητοποίηση των αναγνωστών του.

ή εναλλακτικά

(2β) Να ταυτιστούν με κάποιον ήρωα του κειμένου και να γράψουν σελίδες του ημερολογίου του ή επιστολών του.

Πώς αποτυπώνονται στο ημερολόγιο της Φλώρας τα συναισθήματά της κατά το διάστημα που εργάζεται στο πλούσιο σπιτικό στην Αθήνα. Ας ληφθεί υπόψη το ακόλουθο χωρίο: «Η Φλώρα όμως δεν είχε ύπνον, κι εσυλλογίζετο πικρώς την φτώχειαν της, την κακομοιριάν της, την ατυχίαν της. Και η ζωή της όλη επανήρχετο εις την μνήμην της πένθιμος, θλιβερά, ως ερημιά άβατος και άνυδρος, ως εσχατιά πλήρης ερειπίων καπνιζόντων και αποτεφρωμένων κορμών.»

«Μια ακόμη ημέρα μακριά από τη μητέρα μου κι απ' το αγαπημένο μου χωριό, μια ακόμη ημέρα που έπρεπε να τρέχω και να υπηρετώ αυτόν τον χοντράνθρωπο. Φλώρα, φέρε μου νερό... ξεσκόνισε τα παπούτσια μου... έλα πιο κοντά να σου πω... Κι όλο ν' απλώνει τα χέρια του, κι όλο να προσπαθεί να με αγγίξει. Πόσο θα ήθελα να ήμουν μίλια μακριά απ' αυτό το σπίτι, πόσο θα ήθελα να ήμουν στην αγκαλιά της μητέρας μου. Έπρεπε, Θεέ μου, να χάσω τον μπαμπά μου και τώρα να βασανίζομαι έτσι; Γιατί να μην είμαι κι εγώ στο δικό μου σπίτι, μαζί με την οικογένειά μου, γιατί να μην είμαι στο χωριό μου; Κι ας δούλευα κι εκεί, κι ας πήγαινα στο χωράφι, κι ας έπλενα όλη μέρα, δεν θα με πείραζε, τουλάχιστον θα ήμουν κοντά στους δικούς μου· τουλάχιστον δεν θα φοβόμουν και δεν θα έτρεμα κάθε λεπτό.

Μα ξέρω ποιος φταίει! Εκείνος ο άκαρδος ο αδερφός μου, που νόμιζε πως θα τους είμαι βάρος και πως θα τους δυσκόλευα τη ζωή. Μα δεν είναι αλήθεια, δεν είναι έτσι... Εγώ θα το δούλευα το φαγητό μου, θα προσέφερε όσο μπορούσα, θα έκανα ότι μου ζητούσαν, αρκεί να ήμουν μαζί τους, αρκεί να μη φοβόμουν, και να μπορούσα να βλέπω τα μάτια της μάνας μου.

Και τι κατάλαβε λοιπόν που με έδιωξε; Σάμπως κέρδισε τίποτα; Αυτός παντρεύτηκε, όπως μου είπαν, κι άφησε τη μάνα μας μόνη της, κι εγώ είμαι ακόμη εδώ, από παιδί ακόμη, και κάθε μέρα τσακίζομαι να μην παραπονεθεί κανένας τους, κι ας μου είναι ξένοι άνθρωποι. Μα ποιο το όφελος; Για πόσο καιρό ακόμη θα πρέπει να ξενοδουλεύω, δεν θα πρέπει κι εγώ να φτιάξω κάποτε το δικό μου σπιτικό; Μήπως δεν είμαι άξια να κάμω κι εγώ τη δική μου οικογένεια; Όλο για τα παιδιά των άλλων θα νοιάζομαι;

Ξέρω, όσο και να παραπονιέμαι, τίποτε δεν θ' αλλάξει. Πρέπει να το πάρω απόφαση και να φύγω από δω μέσα. Αρκετά δούλεψα για τους άλλους, είναι καιρός να κοιτάξω και τη δική μου ζωή· κι ας μην του αρέσει του αδερφού μου. Δεν είμαι πια παιδί για να μ' ελέγχει.»

Τα θέματα αυτά βαθμολογούνται με 2α (25) + 2β (25) = 50 μονάδες

Η αλήθεια είναι πάντοτε παράλογος, καὶ διὰ τοῦτο δέν τὴν λέγουσι ποτέ οἱ φρόνιμοι καὶ ἡλικιωμένοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ τὴν ὁμολογοῦσιν οἱ μεθυσμένοι, οἱ τρελλοί, οἱ ἄρρωστοι καὶ τὰ μικρὰ παιδιά.

(«Οἱ Ἑμποροὶ τῶν Ἑθνῶν»)

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης (1851-1911)...

